

วิเคราะห์วรรณศิลป์ในบทเพลงกล่อมเด็กของคนภูไท ตำบลห่องแขง อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร

Literature Analysis in Lullabies by Phu Thai People in Hong Saeng, Loeng Noktha District, Yasothon Province

อนันตศักดิ์ พลแก้วเกษ *

ภาวิณี ห่องแขง **

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง วิเคราะห์บทเพลงกล่อมเด็กของคนภูไท ตำบลห่องแขง อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร ครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อวิเคราะห์ที่มาของบทเพลงกล่อมเด็กของคนภูไท ตำบลห่องแขง อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร 2) เพื่อวิเคราะห์วรรณศิลป์ในบทเพลงกล่อมเด็กของคนภูไท ตำบลห่องแขง อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร โดยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพและนำเสนอผลการศึกษารูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) ผลการศึกษามี ดังนี้

ผลการศึกษาวิเคราะห์ พบว่าบทเพลงกล่อมเด็กของคนภูไท ตำบลห่องแขง อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร มีที่มาจากความคิดสร้างสรรค์ที่เกิดจากภูมิปัญญาชาวบ้าน นี้จะกล่าวถึงเรื่องอะไรก็จะกล่าวขึ้นเพื่อสัมผัสเชื่อมโยงให้เป็นเรื่องราวเดียวกัน กล่าวถึงสัตว์ต่าง ๆ เช่น ปลา ไก่ นก แมว ตู๊กแก วัว ควาย กล่าวถึง อาชีพ เช่น ทำไร่นา เลี้ยงหม่อน เป็นเพลงของชาวบ้าน ซึ่งสืบทอดมาจากปากต่อปากสืบทอดมาหลายชั่วอายุคน อาศัยการฟังและการจดจำ มีกำเนิดที่ไม่น่าแน่นอนไม่ชัดเจน ส่วนการวิเคราะห์ตัวบทเพลงกล่อมเด็กของคนภูไท พบว่าโครงสร้างของตัวบท แบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ คือ

1. รูปแบบและลักษณะของตัวบท
2. วิเคราะห์ด้านภาษา แบ่งออกเป็น 4 ลักษณะคือ การเปรียบเทียบอุปมา การเปรียบเทียบอุปลักษณ์ การเปรียบเทียบแบบอติพจน์ การเปรียบเทียบสัญลักษณ์
3. บทบาทของเพลงกล่อมเด็กของคนภูไท คือ 1) ช่วยกล่อมให้เด็กนอนหลับได้เร็วขึ้น 2) เป็นเครื่องมือในการอบรมเลี้ยงดูและขัดเกลาจิตใจ 3) เป็นการสร้างความเพลิดเพลินทั้งต่อผู้ร้องและผู้ฟัง 4) เป็นเครื่องบ่งบอกถึงความเจริญทางวัฒนธรรมของชุมชนและสังคม 5) เป็นการสะท้อนสภาพวิถีชีวิต ความคิด ความเชื่อ และค่านิยมของคนในสังคม 6) สะท้อนให้เห็นถึงความรักความผูกพันระหว่างเด็กกับผู้เลี้ยง 7) เป็นการปูพื้นฐานการศึกษาของเด็ก

ABSTRACT

This study analyzed lullabies by Phu Thai people in Hong Saeng, Loeng Noktha district, Yasothon province. It aimed to 1) analyze origin of lullabies by Phu Thai people in Hong Saeng, Loeng Noktha district, Yasothon province 2) analyze art created language in lullabies by Phu Thai people in Hong Saeng, Loeng Noktha district, Yasothon province. Data was analyzed qualitatively and presented in term of analytic descriptive which showed results as follows.

Results revealed that lullabies by Phu Thai people in Hong Saeng, Loeng Noktha district, Yasothon province were from creativity of local wisdom that would tell things as one connected story such as animals; fish, chicken, bird, cat, gecko, cow, and buffalo. About careers, it would be farming and breeding silk worm. The songs were passed on from the ancestors by listening and remembering without clear origin.

* อาจารย์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

** นักศึกษาชั้นปีที่ ๔ สาขาวิชาภาษาไทย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

For analyzing text of lullabies by Phu Thai people, they showed the structure of the text in 3 features.

1. Patterns and characteristics of the text or rhyme
2. Language analysis included 4 aspects which were comparison, metaphor, hyperbole, and symbol comparison
3. Role of lullabies by Phu Thai people offers 1) Helping kids sleep earlier 2) Tools for raising and refining kids 3) Entertaining singer and listener 4) Indicator of rich social and community culture 5) Reflecting way of life, thinking, belief, and social value 6) Reflecting love relationship between kids and parents 7) Building basic education for kids.

คำสำคัญ : เพลงกล่อมเด็กของคนภูไท, วรรณศิลป์, ภูมิปัญญาชาวบ้าน

Keywords : lullaby by Phu Tai people, Literature, Local wisdom

บทนำ

เพลงกล่อมเด็กเป็นวรรณกรรมท้องถิ่น ที่สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อและค่านิยมของคนในท้องถิ่นต่าง ๆ คนทุกชาติทุกภาษาล้วนมีบทเพลงกล่อมเด็กด้วยกันทั้งนั้น สันนิษฐานว่าเพลงกล่อมเด็กมีวิวัฒนาการจากการเล่านิทานให้เด็กฟังก่อนนอน ร้องเพลงกล่อมเด็กเพื่อทำให้เด็กเกิดความเพลิดเพลินหลับง่าย และเกิดความอบอุ่นใจ เพลงกล่อมเด็กเป็นบทเพลงแรกที่เด็ก ๆ ทุกคนเคยได้ฟังได้ยินในชีวิต พ่อแม่หรือผู้ปกครองร้องกล่อมให้นอนหลับ ซึ่งเพลงกล่อมเด็กเป็นสัญลักษณ์ที่บ่งบอกถึงความรัก ความผูกพันของพ่อแม่ที่มีต่อลูก หรือของคนในครอบครัวที่มีต่อกันซึ่งความรักของคนในครอบครัวเป็นสิ่งสำคัญ ในการสร้างพื้นฐานที่ดีและนำไปสู่การพัฒนาชุมชน และประเทศชาติต่อไป สอดคล้องกับ อมรา กล้าเจริญ (2553 : 48) กล่าวว่า บทเพลงกล่อมเด็ก เนื้อหาสะท้อนให้เห็นสภาพของสังคม ความเชื่อ ค่านิยม ความเป็นอยู่ต่าง ๆ ของคนในแต่ละท้องถิ่น เนื้อเพลงจึงมีหลายแนว เช่น สะท้อนให้เห็นสภาพของครอบครัว สะท้อนให้เห็นถึงการทำมาหากิน ให้ความรู้เรื่องธรรมชาติวิทยา สะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่น คนทุกชาติทุกภาษาในโลกมีบทเพลงกล่อมเด็กด้วยกันทั้งนั้น

เพลงกล่อมเด็กของคนภูไท ตำบลห้องแซง อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร เป็นเพลงที่ใช้ร้องกล่อมให้เด็กนอนหลับ เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการอบรมเลี้ยงดูเด็ก ที่เติบโตมาเป็นสมาชิกในสังคม เป็นผลงานสร้างสรรค์ที่เกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งสืบทอดมาด้วยวิธีการเล่าปากต่อปาก มีการสืบทอดต่อกันมาหลายชั่วอายุคน สิ่งที่น่าสนใจคือการใช้สำเนียงภาษาภูไท ในการกล่อมเด็ก ซึ่งเป็นอัตลักษณ์ประจำถิ่นภูไท บ้านห้องแซง อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธรนั้นมีความโดดเด่น ควบคู่กับศิลปะและเข้าถึงภาษาให้อย่างสมบูรณ์ชัดเจนยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อวิเคราะห์ที่มาของบทเพลงกล่อมเด็กของคนภูไท ตำบลห้องแซง อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร
2. เพื่อวิเคราะห์วรรณศิลป์ในบทเพลงกล่อมเด็กของคนภูไท ตำบลห้องแซง อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร

วิธีการดำเนินงานวิจัย

บทความนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยรูปแบบการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive analysis) ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร หนังสือต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเพลงกล่อมเด็ก รวมทั้งได้รวบรวมแนวคิด ความหมาย และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนนำข้อมูลเหล่านี้มารวบรวมจัดกลุ่มเรียบเรียง วิเคราะห์ สังเคราะห์เนื้อหา แล้วนำเสนอข้อมูลในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive analysis) โดยมีขั้นตอนการดำเนินการศึกษา ดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร บทความทางวิชาการ งานวิจัยและหนังสือตำราต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเพลงกล่อมเด็ก
2. เก็บข้อมูลภาคสนาม สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในการขับร้องเพลงกล่อมเด็กของคนภูไทในตำบลห้องแซง อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร
3. วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในการขับร้องเพลงกล่อมเด็กของคนภูไท ในตำบลห้องแซง อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร

4. เรียบเรียงข้อมูลตามที่ได้วิเคราะห์ สังเคราะห์เพื่อเป็นผลการวิจัย
5. นำเสนอข้อมูลในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive analysis)

ทั้งนี้ มีขอบเขตการวิจัย คือ การวิเคราะห์บทเพลงกล่อมเด็กของคนภูไท ตำบลห่องแข อำเภอลองนกา จังหวัดยโสธร โดยมีทั้งข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเพลงกล่อมเด็กที่เป็นเอกสาร และตัวบทที่ได้จากการสัมภาษณ์ โดยได้แบ่งระยะในการศึกษาวิจัย ออกเป็น 3 ช่วง ระยะสำรวจข้อมูลเบื้องต้น ด้านเอกสาร และลงภาคสนาม ระยะรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ระยะวิเคราะห์ และเสนอผลการวิจัย การวิเคราะห์บทเพลงกล่อมเด็กของคนภูไท ตำบลห่องแข อำเภอลองนกา จังหวัดยโสธร ต่อไป

ผลการศึกษา

1. ผลการศึกษาที่มาของบทเพลงกล่อมเด็กของคนภูไท ตำบลห่องแข อำเภอลองนกา จังหวัดยโสธร เป็นบทเพลงที่ใช้ขับร้องกล่อมเด็กให้นอนหลับ เป็นส่วนหนึ่งของ กระบวนการอบรมเลี้ยงดูเด็กให้เติบโตเป็นหนึ่งในสมาชิกของสังคม บทเพลงกล่อมเด็กเป็นผลงานสร้างสรรค์ที่เกิดจากภูมิปัญญาของคนในท้องถิ่น ซึ่งสืบทอดต่อกันมาหลายชั่วอายุคน ภูมิหลังของคนภูไท ตำบลห่องแข อำเภอลองนกา จังหวัดยโสธร มีความเป็นมาความเชื่อทางศาสนา กลุ่มชนประเพณีงานบุญต่าง ๆ ในอดีตของคนภูไทห่องแข อพยพมาจากประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ได้มาตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณที่อุดมสมบูรณ์แห่งนี้เป็นบ้านห่องแขเป็นหมู่บ้านหนึ่งในเขตอำเภอลองนกา จังหวัดยโสธร เป็นถิ่นฐานที่มีชาวภูไทได้อาศัยอยู่อย่างคับคั่ง มีขนบธรรมเนียมและภาษาพูดแตกต่างไปจากชนกลุ่มอื่น ๆ ในสมัยหนึ่งเคยเป็นชาติพันธุ์กลุ่มใหญ่กลุ่มหนึ่งที่อาศัยอยู่แคว้นสิบสองปันนา ในอาณาจักรล้านช้าง แต่ปัจจุบันนี้ได้แตกแยกกันไปถิ่นฐานต่าง ๆ ชาวภูไทที่อยู่ในประเทศไทยส่วนมากอาศัยอยู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ที่มีอยู่ส่วนมากอยู่ในจังหวัดสกลนคร และจังหวัดนครพนม เป็นพวกที่อพยพมาจากประเทศลาว ตั้งแต่ครั้งดินแดนของภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยยังเป็นอาณาเขตของประเทศลาว การอพยพลงมาครั้งนั้น มีอยู่ด้วยกันสองจำพวก คือ 1) เป็นพวกที่อพยพลงมาก่อนเพื่อแสวงหาที่ทำมาหากินเลี้ยงชีพ 2) เป็นพวกที่อพยพลงมาเพราะเกิดศึกสงคราม ในครั้งที่สมเด็จพระยามหากษัตริย์ศึกเป็นแม่ทัพไปตีเมืองเวียงจันทน์ ครั้นเมื่อเวียงจันทน์แตกแล้วจึงได้ถอยถอยลงมา

สำหรับชาวภูไทที่อยู่บ้านห่องแขปัจจุบันเป็นพวกแรกที่อพยพลงมา เพื่อแสวงหาที่ทำมาหากิน ปรากฏว่าได้รับอิทธิพลของชาวลาวที่เป็นกลุ่มชนภูไทสูง จึงได้รับวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีหลายอย่างที่สืบทอดมาถึงปัจจุบัน และสิ่งที่ปรากฏให้เห็นเด่นชัด กล่าวคือ ภาษาพูด การแต่งกาย วัฒนธรรมการกิน และเพลงกล่อมเด็กที่สืบทอดกันมาด้วยวิธีมุขปาฐะ โดยไม่ปรากฏนามผู้ขับร้องคนแรก สันนิษฐานว่าน่าจะเกิดขึ้นพร้อมกับการอพยพของกล่อมชนดังกล่าว (วัดป่าจันทวนาราม : ศูนย์วัฒนธรรมภูไท, 2559)

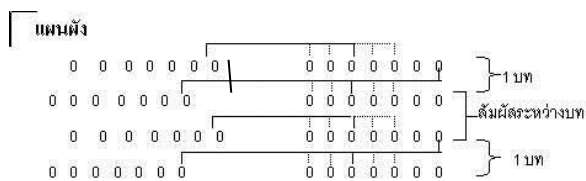
ตำบลห่องแข อำเภอลองนกา จังหวัดยโสธร พบว่าเพลงกล่อมเด็กของคนภูไท ตำบลห่องแขมี 7 ตัวบท แต่ละบทเพลงกล่อมเด็กมีสำเนียงภาษาภูไท ที่มาของแต่ละบทเพลงเป็นผลงานสร้างสรรค์ที่เกิดจากภูมิปัญญาชาวบ้าน เป็นเพลงของชาวบ้านสืบทอดมาจากปากต่อปากหลายชั่วอายุคน อาศัยการฟังและการจดจำ ที่กำเนิดที่มานั้นไม่แน่นอนชัดเจน สืบทอดกันมาโดยไม่ทราบต้นตอแน่ชัดว่าผู้ใดเป็นผู้แต่ง หรือผู้ร้องเป็นคนแรก เพลงกล่อมเด็กของคนภูไท ถูกเรียบเรียงเรียบเรียงถ้อยคำขึ้นด้วยคำที่เรียบง่าย เป็นเพลงที่ผู้ร้องต้องการให้เด็กฟังเพื่อให้เกิดความเพลิดเพลิน จะได้นอนหลับเร็วขึ้น แฝงด้วยการอบรมสั่งสอนให้เป็นคนดี ประพฤติตนตามจารีตประเพณี มีความรู้ซึ่งถึงวัฒนธรรมของตน รวมถึงค่านิยมที่สังคมยอมรับ และยังเป็นเครื่องชี้ให้เห็นว่าอะไรคือพฤติกรรมที่ดีที่ควรปฏิบัติต่อกันในชีวิตประจำวัน ในขณะที่ผู้ร้องก็เพลิดเพลิน ผ่อนคลายอารมณ์ไปด้วยในตัว จากการศึกษาและการสัมภาษณ์ผู้ขับร้องเพลงกล่อมเด็กที่พบในตำบลห่องแข จำนวน 11 คน พบว่าเพลงกล่อมเด็กของคนภูไท ตำบลห่องแข อำเภอลองนกา จังหวัดยโสธรมี 7 บทเพลง แต่ละบทเพลงมีเนื้อหา คำร้องเป็นสำเนียงภาษาภูไท ของคนบ้านห่องแขเป็นส่วนใหญ่ ส่วนสำเนียงภาษาไทยถิ่นอีสานปะปนในบทเพลงมีเพียงเล็กน้อย ดังนี้ 1) เพลงนอนสาหล่าหลับตาแม่สีก้อม 2) เพลงคำหลอย 3) บทเพลงโอรังซำตาคตุม 4) บทเพลงบั้งไฟ 5) เพลงเต้ย 6) บทเพลงนอนสาหล่า และ 7) บทเพลงบั้งไฟปลลา

ส่วนฉันทลักษณ์ของบทเพลงกล่อมเด็กของคนภูไท ตำบลห่องแข อำเภอลองนกา จังหวัดยโสธร ตัวบทเพลงกล่อมเด็กของคนภูไทห่องแข มีลักษณะคล้ายกลอนสุภาพ ร่ายโบราณ ร่ายยาว มีลักษณะการประพันธ์ที่ไม่นิยมบังคับเอกโทไม่จำกัดวรรคและคำ แต่มักใช้สำนวนของเนื้อหาเป็นหลักในการแต่ง นิยมส่งสัมผัสส่งท้ายวรรคหน้า และรับสัมผัสในวรรคถัดไป

ที่คำใดคำหนึ่งภายในวรรค สัมผัสเชื่อมกันไปจนจบ ทั้งนี้ตัวบทเพลงกล่อมเด็กของคนภูไท อาจไม่ตรงตามฉันทลักษณ์ กล่าวคือ แต่ละวรรคมากกว่า 5-8 คำ และการสัมผัสในวรรคบางวรรคไม่มีการส่งสัมผัส เพราะลักษณะการประพันธ์เน้นเนื้อหาเป็นหลัก ตัวอย่าง

เพลงนอนสาหล่าหลับตาแม่สิกก้อม ขับร้องโดย นางทองมาก ละคร และนางทองเหลา ทวีชาติ คำประพันธ์ เหมือนกันกับรูปแบบฉันทลักษณ์ของกลอนแปดหรือกลอนสุภาพมีบทหรือ 3 บท ทุกบทจะมีฉันทลักษณ์ของคำประพันธ์เหมือนกัน อาจจะแตกต่างกันบ้างในเรื่องจำนวนคำ ซึ่งในแต่ละวรรคจะมี 7-8 คำ และคำที่นำมาสัมผัสระหว่างวรรคระหว่างบทยังไม่ถูกต้อง บทเพลงนอนสาหล่าหลับตาแม่สิกก้อม ตรงกับรูปแบบฉันทลักษณ์ ดังนี้

แผนผังกลอนสุภาพ

บทเพลง นอนสาหล่าหลับตาแม่สิกก้อม

อ้อ...อ้อ...อ้อ...อ้อ... นอนสาหล่าหลับตาแม่สิกก้อม คำแพงแม่นี่เอย

พ้อไปไฮ้เอาไผ่มาหา

แม่ไปนาเอาปาลามาต้อน

แม่เลี้ยงม้อนนอนอยู่สวนม้อน

ดึกนอนขอนมันคึกมันตื่น

ลูกน้อยให้ลูกได้กระบอง

เสียงท่องท่องซีเยี้ยวใส่บ่อน

เลี้ยงลูกน้อยมันยากมันชา

พ้ออยากปะลูกผิวไปบวช

สร้างผนวชในศาสนา

ลูกใหญ่มาให้ลูกกราบไหว้

คันเจ้าเป็นชายให้เจ้าไปบวช

ให้ยิ่งยวดในศีลในธรรม

ให้จ่านาคูณพ้อคุณแม่

พ้อได้แกขึ้นสู่สวรรค์

นอนสาหล่าหลับตาแม่สิกก้อม

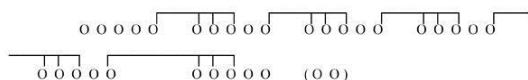
คำแพงแม่นี่เอย ๆ

ทองมาก ละคร และทองเหลา ทวีชาติ (25 ก.พ. 2560. สัมภาษณ์)

ตัวอย่าง ฉันทลักษณ์ร้อยโบราณ

เพลงคำหลอย ขับร้องโดย นางคำตา วงศ์ทอง คำประพันธ์คล้ายกันกับรูปแบบ ฉันทลักษณ์ของร้อยโบราณ ในบทเพลงคำหลอย ของนางคำตา วงศ์ทอง จะเอาบทเพลงกล่อมเด็กที่ปรากฏในสังคมาขับร้องเป็นบทเพลงเดียวโดยมีการเชื่อมเสียงเอ็น “อ้อ...อ้อ...อ้อ...อ้อ...อ้อ...อ้อ...” ก่อนขึ้นเนื้อร้องแต่ละวรรค ซึ่งในแต่ละวรรคจะมี 5-8 คำ ดังนี้

แผนผังร้อยโบราณ

บทเพลงคำหล่อย

อ้อ...อ้อ...อ้อ...อ้อ...อ้อ...อ้อ...นอนเหยื่อหล่อยน้อยนอนเหยื่อ นอนมีหลับกับแก้มเลตา
 อ้อ...อ้อ...อ้อ...อ้อ...อ้อ...อ้อ...แมวมิม่าฝัโพงมาเลแก้ม
 อ้อ...อ้อ...อ้อ...อ้อ...อ้อ...อ้อ...นอนหลับแล้วแมวน้อยแล่นหนี หลับตาปริ๊ดปริ๊ดคินดิของแม่
 อ้อ...อ้อ...อ้อ...อ้อ...อ้อ...อ้อ...นอนเหยื่อหล่อยน้อยนอนเหยื่อ
 อ้อ...อ้อ...อ้อ...อ้อ...อ้อ...อ้อ...นอนสาหล่าหลับตาแมลิกล่อม
 อ้อ...อ้อ...อ้อ...อ้อ...อ้อ...อ้อ...แม่ไปไฮปิ้งไก่อมาหา อ้อ...อ้อ...อ้อ...อ้อ...อ้อ...แม่ไปนาปิ้งปลามาต้อน
 อ้อ...อ้อ...อ้อ...อ้อ...อ้อ...อ้อ...แม่เลี้ยงม้อนนอนอยู่สายไหม
 อ้อ...อ้อ...อ้อ...อ้อ...อ้อ...อ้อ...หลับตาไวไวคำแพงของแม่ แม่เลี้ยงม้อนนอนอยู่สายไหม หลับตาไวไว

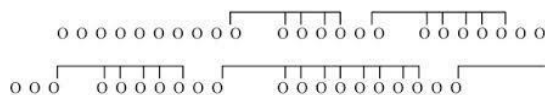
คำแพงของแม่

คำตา วงศ์ทอง (25 ก.พ . 2560 : สัมภาษณ์)

ตัวอย่าง

บทเพลงเตี้ย ขับร้องโดย คุณยายคุณ รัตนวงศ์ (2560) สัมภาษณ์ กล่าวว่า ในการกล่อมให้เด็กนอนเร็วขึ้น ซึ่งได้แสวงหาบทเพลงเตี้ยและอื่น ๆ มาขับร้องกล่อมลูกให้นอนหลับเร็วขึ้น คำประพันธ์เหมือนกับรูปแบบฉันทลักษณ์ ของร้อยยาว มีเนื้อร้องแต่ละบทบังคับฉันทลักษณ์ของคำประพันธ์เหมือนกันทุกบท อาจจะแตกต่างกันบ้างในเรื่องจำนวนคำ ซึ่งในแต่ละวรรคจะมี 5-8 คำ บทเพลงเตี้ยตรงกับรูปแบบ ฉันทลักษณ์ ดังนี้

แผนผังร้อยยาว

เพลงเตี้ย

แต่น้อแต่พอคาวแล้วพอ! คราวแล้วสิเดินไปให้เตี้ยเตี้ย ไม้สิมาช้อยเลี้ยงหมากเชียงน้อยช้อยนาง ใคได้ฮ้าง ต่าช่างแอม ทอนาย แอมมะลาเป็นสาวว่าอวเลยลุงบ่า มันบ่มาไปให้เยียม ไปให้เยียม ไปให้เยียม จะถามให้ฮู้ฮ้อม มาไว ๆ ที่ค่อมมาพ่าวต่าวเดินขึ้น โคยกานเอนสั่งตาราไปก่อนเด้อคุณตาที่สั่งลาก่อนเด้อน้องอยู่ครองคอย เอื้อย คุณ รัตนวงศ์ (25 ก.พ. 2560 : สัมภาษณ์)

2. วิเคราะห์วรรณศิลป์ในบทเพลงกล่อมเด็กของคนภูไท ตำบลห้อยแขง อำเภอลองนงทา จังหวัดยโสธร

การศึกษาภาษา และสำนวนโวหารเพลงกล่อมเด็กของคนภูไท ตำบลห้อยแขง อำเภอลองนงทา จังหวัดยโสธร และภาษาไทยกลางเพื่อนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบความคล้ายคลึง และความแตกต่างกัน ดังนี้

การใช้ภาษาถิ่นภูไท ตำบลห้อยแขง อำเภอลองนงทา จังหวัดยโสธร จากการศึกษาพบว่าการใช้ภาษาภูไท ในบทเพลงกล่อมเด็กของคนภูไทตำบลห้อยแขง ปรากฏเป็นภาษาถิ่นภูไทห้อยแขงในรูปคำประสมและอยู่ในรูปของคำขยาย

2.1 คำประสม หมายถึง คำที่สร้างจากคำมูลตั้งแต่สองคำขึ้นไปเกิดเป็นคำใหม่ วิเชียร เกษประทุม (2532 : 2) กล่าวว่าคำประสมเกิดจากคำมูลตั้งแต่สองคำขึ้นไปมาประสมกันมีความหมายใหม่ แต่ยังมีเค้าของความหมายเดิม ส่วนมากมักเป็นการประสมคำระหว่างคำไทยกับคำไทยแต่อาจมีคำประสมบางคำที่ประสมระหว่างคำไทยกับคำภาษาอื่น

ตัวอย่างเพลงกล่อมเด็กของคนภูไทห้อยแขงประกอบด้วยคำภาษาถิ่นภูไทห้อยแขง ที่เป็นคำประสม เช่น มั่นคึก มั่นตื่น ชี้เยี้ยว ไส่บ่อน ปะลูกผัว

ตัวอย่างบทเพลงนอนสาหล่าหลับตาแม่สิ๊ก่อม

อ้อ...อ้อ...อ้อ...อ้อ... นอนสาหล่าหลับตาแม่สิ๊ก่อม คำแพงแม่นี่เอ๋ย
พ่อไปไฮ่เอาไข่มามาหา แม่ไปนาเอาปลา มาต้อน
แม่เลี้ยงม้อนนอนอู่สวนม้อน ดึกออนซอนมันคึก มันตื่น
ลูกน้อยให้ลูกได้กระบอง เสียงท่องท่องซี้เยี้ยว ไส่บ่อน
เลี้ยงลูกน้อยมันยากมันชา พออยากปะลูกฟัวไปบวช
สร้างผนวชในศาสนา ลูกใหญ่มาให้ลูกกราบไหว้
คันเจ้าเป็นชายให้เจ้าไปบวช ให้ยิ่งยวดในศีลในธรรม
ให้จ่านำคุณพ่อคุณแม่ พ่อได้แก่ขึ้นสวรรค์
นอนสาหล่าหลับตาแม่สิ๊ก่อม คำแพงแม่นี่เอ๋ย

ทองมาก ละคร และทองเหลา ทวีชาติ (25 ก.พ. 2560 : สัมภาษณ์)

2.2 คำขยาย คือ คำวิเศษณ์ทำหน้าที่เป็นข้อความเพิ่มเติมในประโยค นววรรณ พันธุมธา (2554 : 4) กล่าวว่า คำขยาย ทำหน้าที่ช่วยขยายคำหลักขยายด้วยตัวกันเองให้ความหมายชัดเจนยิ่งขึ้น เช่น คำ " หลับตาไวไว" คำว่า หลับตา (หลับตา) และ "ไวไว"เป็นคำขยาย แปลว่า หลับตาเร็วๆ

ตัวอย่างบทเพลงคำหล้อ

อ้อ...อ้อ...อ้อ...อ้อ...อ้อ...นอนเหยื่อหล่อยน้อยนอนเหยื่อ นอนมิหลับกับแก้มมาเลตา
อ้อ...อ้อ...อ้อ...อ้อ...อ้อ...อ้อ...แมวมิมามีโพงมาเลแก้ม
อ้อ...อ้อ...อ้อ...อ้อ...อ้อ...อ้อ...นอนหลับแล้วแมวน้อยเล่นหนี หลับตาปริ๊ดปริ๊ดคนตีของแม่
อ้อ...อ้อ...อ้อ...อ้อ...อ้อ...อ้อ...นอนเหยื่อหล่อยน้อยนอนเหยื่อ
อ้อ...อ้อ...อ้อ...อ้อ...อ้อ...อ้อ...นอนสาหล่าหลับตาแม่สิ๊ก่อม
อ้อ...อ้อ...อ้อ...อ้อ...อ้อ...อ้อ...แม่ไปไฮ่ปั้งโก่มาหา อ้อ...อ้อ...อ้อ...อ้อ...อ้อ...แม่ไปนาปั้งปลามาต้อน
อ้อ...อ้อ...อ้อ...อ้อ...อ้อ...อ้อ...แม่เลี้ยงม้อนนอนอู่สายไหม
อ้อ...อ้อ...อ้อ...อ้อ...อ้อ...อ้อ...หลับตาไวไว คำแพงของแม่
แม่เลี้ยงม้อนนอนอู่สายไหม หลับตาไวไวคำแพงของแม่...จบ

คำตา วงศ์ทอง (25 ก.พ. 2560 : สัมภาษณ์)

สำนวนโวหารเป็นศิลปะการใช้ภาษาอย่างหนึ่งที่เกิดมโนภาพได้ชัดเจนหรือกว้างขวางกว่าภาษาตรงไปตรงมา เพราะโวหารใช้เปรียบเทียบสรรพสิ่งต่าง ๆ ทั้งรูปธรรม และนามธรรมระหว่างสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ คือ อุปมา และสิ่งที่นำมาเปรียบเทียบคืออุปไมย โวหารก็แสดงอารมณ์ความรู้สึกได้ชัดเจน และมีชีวิตจิตใจเสนอ สำนวนโวหาร แบ่งออกได้ ดังนี้

2.3 การเปรียบเทียบอุปมา

อุปมา คือ โวหารเปรียบเทียบของสองสิ่งว่าคล้ายกัน ดนัย ไชโยธา (2551 : 1) กล่าวว่า อุปมาอุปไมย เป็นข้อความที่ยกขึ้นมาเปรียบเทียบกับสิ่งอื่น เช่น สีซอให้ควายฟัง

ตัวอย่าง บทเพลงปั้งโก่ ปั้งปลา

อ้อ...อ้อ...อ้อ...อ้อ...นอนสาหล่า หลับตาแม่สิ๊ก่อม แม่ไปไฮ่ปั้งโก่มาหา แม่ไปนาปั้งปลามาต้อน อ้อ...
อ้อ...อ้อ...อ้อ...อ้อ... (ซ้ำ)

แก้วคำ ห่องแขง บุญมี อ่อนแก้ว และคณะ (25 ก.พ. 2560 : สัมภาษณ์)

บทเพลงปั้งโก่ปั้งปลาเปรียบว่าพ่อแม่หรือผู้ปกครองออกไปทำอะไรทำหน้าแต่เช้าแล้วก็หาของติดไม้ติดมือ มาฝากลูก เช่น มีโก่ป่า มีปลา คือเปรียบได้ว่าคนภูไทห่องแขงมีการดำเนินชีวิตเหมือนคนอีสานทั่วไป

2.4 การเปรียบเทียบอุปลักษณ์

อุปลักษณ์ คือ เป็นโวหารที่เปรียบเทียบสองสิ่งว่า เป็นหรือคือสิ่งเดียวกันหรือเท่ากัน ได้แก่ เป็น คือ เท่า วารุณี พลบูรณ์ (2538 : 11-15) กล่าวว่า การเปรียบเทียบอุปลักษณ์ คือ การเปรียบเทียบด้วยการกล่าวถึงสิ่งหนึ่งเป็นอีกสิ่งหนึ่งเป็นการเปรียบเทียบที่ไม่กล่าวตรง ๆ ใช้การกล่าวเป็นนัยให้เข้าใจเอง เป็นการเปรียบเทียบโดยนำเอาลักษณะสำคัญของสิ่งที่ต้องการเปรียบเทียบ มาเปรียบเทียบกันที่โดยโดยไม่ต้องมีคำเชื่อมโยง ไม่ต้องใช้คำแสดงการเปรียบเทียบ ดังปรากฏในเพลงกล่อมเด็กของคนภูไท ดังนี้

ตัวอย่างบทเพลงเต้ย

แต่น้อแต่พอกวแล้วพอ! คร่าวแล้วสิเดินไปให้เตยเตยง ไม้สิมาช้อยเลียงหมากเซียงน้อยช้อยนาง ไคได้ฮ้าง ต่ำช่างแอมทอนาย แอมมะลาเป็นสาวว่าอวเลยลุงป่า มันบมาไปให้เยียม ไปให้เยียม ไปให้เยียม จะกามให้ฮ้อยอม มาไว ๆ ที่ค่อมมาพ่าวต่าเดินขึ้น โคกยานเอ็นสั่งดาราไปก่อนเต้อคุณตาพี่สั่งลาก่อนเต้องน่องอยู่ครองคอยเอ้อย (คุณ รัตนวงศ์. 25 ก.พ. 2560 : สัมภาษณ์)

แอมมะลา ที่ปรากฏในบทเพลงเต้ยนี้ ใช้คำอุปลักษณ์ว่า "แอมมะลาเป็นสาว" ลูกสาวคนเล็กหรือคนสุดท้าย ผู้เป็นแม่ได้บอกอวลุงป่าว่าลูกสาวคนเล็กนั้นโตเป็นหนุ่มสาวแล้วเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงพัฒนาการเจริญเติบโตของมนุษย์

2.5 การเปรียบเทียบแบบอติพจน์

อติพจน์ คือ เป็นการพูดเกินจริง เพื่อเน้นความรู้สึก ในการประพันธ์โวหารประเภทนี้ไม่ควรเอาความจริงมาพิจารณา เพราะเป็นกลวิธีของผู้ใช้ภาษาต้องการให้ผู้อ่านเข้าถึงจินตนาการหรืออารมณ์ สอดคล้องกับ กองเทพ เคลือบพณิชกุล (2555 : 123) กล่าวว่า อติพจน์ คือ การกล่าวเกินจริง ซึ่งเป็นความรู้สึกหรือความคิดของผู้กล่าวที่ต้องการย้ำความหมาย เช่น บทเพลงกล่อมเด็กต่อไปนี้

ตัวอย่างบทเพลงคำหล่อย

อ้อ...อ้อ...อ้อ...อ้อ...อ้อ...อ้อ...นอนเหย้อหล่อยน้อยนอนเหย้อ นอนมีหลับกับแก้มมาเลตา

อ้อ...อ้อ...อ้อ...อ้อ...อ้อ...อ้อ...แมวมิม่าผีโพงมาเลแก้ม

อ้อ...อ้อ...อ้อ...อ้อ...อ้อ...อ้อ...นอนหลับแล้วแมวน้อยเล่นหนี หลับตาปริ๊ดปริ๊ดคืดของแม่

อ้อ...อ้อ...อ้อ...อ้อ...อ้อ...อ้อ...นอนเหย้อหล่อยน้อยนอนเหย้อ

อ้อ...อ้อ...อ้อ...อ้อ...อ้อ...อ้อ...นอนสาหล่าหลับตาแม่สิกล่อม

อ้อ...อ้อ...อ้อ...อ้อ...อ้อ...อ้อ...แม่ไปโสบั้งโก่มาหา อ้อ...อ้อ...อ้อ...อ้อ...อ้อ...แม่ไปนาปังปาลามาต้อน

อ้อ...อ้อ...อ้อ...อ้อ...อ้อ...อ้อ...แม่เลี้ยงม่อนนอนอยู่สายไหม

อ้อ...อ้อ...อ้อ...อ้อ...อ้อ...อ้อ...หลับตาไวไวคำแพงของแม่ แม่เลี้ยงม่อนนอนอยู่สายไหม หลับตาไวไวคำแพง

ของแม่...จบ

(คำตา วงศ์ทอง. 25 ก.พ. 2560 : สัมภาษณ์)

เพลงกล่อมเด็กของคนภูไท ตำบลห่องแซง อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร เพลงบทนี้สะท้อนให้เห็นโวหารอติพจน์ คือ กล่าวเกินจริง เช่น “หล่อยน้อย (คนตัวน้อย ๆ)” ฟังแล้วน่าเอ็นดูสงสาร มีการชู เช่น “กับแก้มมาเลตา (ตุ๊กแกมาเลียตา)” เป็นการชูเกินจริงสื่อไปถึงอารมณ์ของเด็กได้นอนหลับไวขึ้น กล่าวถึง ความมีดีเจียบสนิท “หลับตาปริ๊ดปริ๊ด (หลับตาให้สนิท)” เป็นการเน้นความรู้สึก ซึ่งเป็นภาพแสดงความรู้สึกให้น่ากลัวยิ่งขึ้น

2.6 การเปรียบเทียบสัญลักษณ์

การเปรียบเทียบสัญลักษณ์ คือ สิ่งนำมาแสดงแทนสิ่งอื่นทำให้เกิดภาพ เข้าใจได้ชัด นิยมใช้สิ่งที่เป็นรูปธรรมแทนนามธรรม สอดคล้องกับ วารุณี พลบูรณ์ (2538 : 11-15) กล่าวว่า การเปรียบเทียบสัญลักษณ์ ที่เรียกสิ่งหนึ่งสิ่งใดโดยใช้คำอื่นแทน คำที่ใช้เรียกนั้นเกิดจากการเปรียบเทียบ และตีความซึ่งใช้กันมานานจนเป็นที่เข้าใจกันโดยทั่วไป อาจเป็นคำ ๆ เดียวข้อความ บุคคลในเรื่อง เป็นเรื่อง เฉพาะตอน หรือเรื่อง ๆ หนึ่งก็ได้ เช่น ในบทเชิงบังไฟของคนภูไท ดังนี้

ตัวอย่างบทเข้บั้งไฟ

ไอ้ โห๊ะไอ้ โห๊ะ ไอ้ เฮาไอ้...ตาไล ๆ ละบั้งไฟเฮาขึ้น ขึ้นฮอดฟ้าแล้วเจ้าโอยลงมา ให้เจ้าตกมาใส่กลางไอนาคา
ตาไล ๆ ละบั้งไฟเฮาขึ้น

ไอ้ โห๊ะ ไอ้ โห๊ะ เฮาไอ้..ผู้ใหญ๋ในงานกะมีการสำรวจ ผู้เพิ่นกวดบั้งไฟของเฮา

มาเฮามาไหว้ท่านส่าก่อน

ยกมืออ่อนให้มันถูกเสียงกลอง

ให้มันถูกทำนองเสียงกลองเสียงแซง เฮาได้มาแข่งมาม่วนน่านัก

ให้ได้รางวัลพอนพอร้อย

พวกข้าน้อยน้อมเนี่ยววันทา

สาธุ สา กะพุทโธเป็นเค้า (คุณ รัตนวงศ์. 25 ก.พ. 2560 : สัมภาษณ์)

บทเพลงกล่อมเด็กนี้ซึ่งเป็นบทเข้บั้งไฟ มีการใช้สัญลักษณ์จึงจะเข้าใจ เช่น "ตาไล ๆ" คือ เป็นสัญลักษณ์
แทนบั้งไฟ "ผู้ใหญ๋" คือ เป็นสัญลักษณ์แทนกรรมการ "มาเฮามาไหว้ท่านส่าก่อน ยกมืออ่อนให้มันถูกเสียงกลอง" เป็นสัญลักษณ์
แทนการทำความเคารพผู้ที่อาวุโสกว่าตน

เมื่อวิเคราะห์จากบทเพลงกล่อมเด็กที่พบในตำบลห้องแซง จากการสัมภาษณ์จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 11 คน
พบว่าเพลงกล่อมเด็กของคนภูไท มี 7 บทเพลง คือ บทเพลงนอนสาหล่า บทเพลงนอนสาหล่าลับตาแม่สิกล่อม บทเพลงตำหล่อย
บทเพลงโอนซิงซ่าตาดกตุม บทเพลงเต้ย บทเข้บั้งไฟ บทเพลงบั้งโกบั้งปลา พบว่ารูปแบบเป็นไปตามลักษณะฉันทลักษณ์
มีตัวบทค่อนข้างแน่นอน ภาษาในเพลงกล่อมเด็กเห็นได้ชัดเจนว่าเป็นภาษากลุ่มไทห้องแซง ที่มีความหมายโดยตรง ความหมายแฝง
ภาษากลุ่มไท ห้องแซงมีการเลียนเสียงธรรมชาติ มีการเล่นคำ การซ้ำคำ การซ้ำความ และการใช้สำนวนโวหารในเพลงกล่อมเด็ก
ของคนภูไท มีทั้งสำนวนโวหารที่เป็น สำนวนอุปมา อุปลักษณ์ อติพจน์ สัญลักษณ์

สรุปผล

จากการวิจัย พบว่าบทเพลงกล่อมเด็กของคนภูไท ตำบลห้องแซง อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร เพลงกล่อมเด็ก
ช่วยสร้างความอบอุ่นทางจิตใจให้แก่เด็ก อีกทั้งยังสร้างความสัมพันธ์ระหว่างแม่กับลูก ทำให้เด็กมีความรู้สึกว่ามีคนคอย
ประคับประคองดูแลตนเอง และมีความรู้สึกที่ไม่ถูกทอดทิ้งให้อยู่คนเดียว บทเพลงกล่อมเด็กเป็นผลงานสร้างสรรค์ที่เกิดจาก
ภูมิปัญญาชาวบ้าน เป็นเพลงที่ชาวบ้านสืบทอดมาจากปากต่อปาก สืบทอดมาหลายชั่วอายุคน อาศัยการฟังและการจดจำ
ต้นกำเนิดที่มานั้นไม่แน่นอนชัดเจน สืบทอดกันมาโดยไม่ทราบต้นตอแน่ชัดว่าผู้ใดเป็นผู้แต่ง หรือผู้ขับร้องคนแรก เพลงกล่อมเด็ก
ของคนภูไท ถูกเรียงร้อยหรือเรียบเรียงถ้อยคำขึ้นด้วยคำที่เรียบง่าย เป็นเพลงที่ผู้ขับร้องต้องการให้เด็กฟังเพลิดเพลิน
จะได้นอนหลับเร็วขึ้น แฝงด้วยการอบรมสั่งสอนให้เป็นคนดี ประพฤติตนตามจารีตประเพณี มีความรัก และห่วงหาพันธุธรรม
ของตน รวมถึงคำนิยามที่สังคมยอมรับ และยังเป็นเครื่องชี้แนะให้รู้ว่าอะไรคือพฤติกรรมที่ดี ที่ควรปฏิบัติต่อกันในชีวิตประจำวัน
ในขณะเดียวกันผู้ขับร้องก็เพลิดเพลิน ผ่อนคลายอารมณ์ไปด้วยกัน

จากการศึกษาและการสัมภาษณ์ ผู้ขับร้องเพลงกล่อมเด็กที่พบในตำบลห้องแซง จำนวน 11 คน พบว่าเพลงกล่อมเด็ก
ของชาวภูไท ตำบลห้องแซง อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร มี 7 บทเพลง แต่ละบทเพลงมีสำเนียงภาษาภูไทเป็นส่วนใหญ่
และมีภาษาไทยถิ่นอีสานปะปนในบทเพลงกล่อมเด็กของคนภูไทห้องแซงเพียงเล็กน้อย และเนื้อหาคำร้องเป็นสำเนียงภาษาภูไท
ของคนบ้านห้องแซงเป็นส่วนใหญ่

เมื่อวิเคราะห์จากบทเพลงกล่อมเด็กที่พบในตำบลห้องแซง จากการสัมภาษณ์จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 11 คน
พบว่าเพลงกล่อมเด็กของคนภูไท มี 7 บทเพลง คือ บทเพลงนอนสาหล่าลับตาแม่สิกล่อม บทเพลงตำหล่อย บทเพลงโอนซิงซ่า
ตาดกตุม บทเพลงเต้ย บทเข้บั้งไฟ บทเพลงบั้งโกบั้งปลา และบทเพลงนอนสาหล่า พบว่ารูปแบบเป็นไปตามลักษณะฉันทลักษณ์
มีตัวบทค่อนข้างแน่นอน ภาษาในเพลงกล่อมเด็กเห็นได้ชัดเจนว่าเป็นภาษากลุ่มไทห้องแซง ที่มีความหมายโดยตรง ความหมายแฝง
ภาษากลุ่มไทห้องแซงมีการเลียนเสียงธรรมชาติ มีการเล่นคำ การซ้ำคำ การซ้ำความ และการใช้สำนวนโวหารในเพลงกล่อมเด็ก
ของคนภูไท มีทั้งสำนวนโวหารที่เป็นสำนวนอุปมา อุปลักษณ์ อติพจน์ สัญลักษณ์

อภิปรายผล

จากการศึกษาเพลงกล่อมเด็กของคนผู้ไทห้องแขง ตำบลห้องแขง อำเภอลองนงทา จังหวัดยโสธร สามารถอภิปรายผลเพิ่มเติมในบทบาทของเพลงกล่อมเด็กของคนผู้ไท แบ่งออกเป็น 9 ลักษณะ ดังนี้

1. บทบาทช่วยกล่อมให้เด็กนอนหลับได้เร็วขึ้น หลับสนิทไม่รบกวนผู้เลี้ยงดู การใช้เพลงกล่อมเด็กทำให้เด็กเกิดความเพลิดเพลิน นอนหลับง่าย ช่วยผ่อนคลายความเหนื่อยล้าของผู้เลี้ยงดู เนื่องจากผู้มีหน้าที่ดูแลเด็กมีภารกิจอื่น ๆ ต้องทำ เช่น ทำงานบ้าน ทำอาหาร ดูแลครัวเรือน ดังนั้น เพลงกล่อมเด็กจึงถูกนำมาใช้ในการเทก่ล่อมให้เด็กนอนหลับได้ง่ายขึ้น เพื่อให้ผู้ดูแลเด็กได้มีเวลาในการทำงานอย่างอื่นไปด้วย เนื่องจากท่วงทำนองเนิบนาบช้า ๆ เอื้อนเสียงยาว ทำให้เด็กรู้สึกเคลิบเคลิ้มและเพลิดเพลินไปกับท่วงทำนองจนกระทั่งหลับในที่สุด

2. บทบาทในการเป็นเครื่องมือในการอบรมเลี้ยงดูและขัดเกลาจิตใจ เนื้อหาของเพลงกล่อมเด็กบางเพลงมีประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อม เพราะในเนื้อร้องมีการสอดแทรกคติสอนใจทั้งคติทางธรรมและคติทางโลกรวมอยู่ด้วย เช่น สอนให้เชื่อฟังผู้ใหญ่ อีกทั้งในเรื่องคติทางธรรมได้สอนเรื่องความกตัญญู สอนเรื่องความรัก สอนให้รู้จักบาปบุญคุณโทษ

3. บทบาทการสร้างเสริมความเพลิดเพลินทั้งต่อผู้ร้องและผู้ฟัง การร้องเพลงกล่อมเด็กเป็นการผ่อนคลายอารมณ์เครียดจากการงาน หรือการเลี้ยงดูเด็ก เพราะไม่เพียงแต่ไกวเปลเท่านั้น แต่ยังมีกรร้องเพลงขับกล่อมให้เกิดความเพลิดเพลิน โดยความบันเทิงนั้นเกิดได้จากท่วงทำนอง จังหวะ ลีลา น้ำเสียง และอารมณ์ของผู้ขับร้อง รวมถึงเนื้อหาที่มีความหลากหลาย เช่น การแสดงความรัก การขูให้กลัว การปลอบ เป็นต้น

4. บทบาทในการเป็นเครื่องบ่งบอกถึงวุฒิภาวะทางวัฒนธรรมของชุมชน เพลงกล่อมเด็กของคนผู้ไท สามารถสะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมการเลี้ยงลูกของคนไทย ตลอดจนผลผลิตทางวัฒนธรรมที่มีการพัฒนามาเป็นลำดับ มีการจดจำ ถ่ายทอด และส่งผ่านจากรุ่นสู่รุ่นอย่างต่อเนื่อง

5. บทบาทในการสะท้อนสภาพวิถีชีวิต ความคิด ความเชื่อ และค่านิยมของคนในสังคมเพลงกล่อมเด็กมีเนื้อหาที่สะท้อนให้เห็นสภาพชีวิตในเรื่องของการทำมาหาเลี้ยงชีพเกษตรกรรม เช่น ทำนา ทำไร่ ทำสวน เลี้ยงสัตว์

6. บทบาทในการเป็นเครื่องแสดงให้เห็นถึงลักษณะร่วมของกลุ่มคนที่มีวัฒนธรรมร่วมกัน เพลงกล่อมเด็กที่อยู่ในชุมชน หรือภูมิภาคเดียวกันจะมีรูปแบบเนื้อหา และภาษาใกล้เคียงกัน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความคล้ายคลึงทางวัฒนธรรม เช่น เรื่องภาษา การแต่งกาย วิถีชีวิต สภาพสังคม ตลอดจนความคิด ความเชื่อ เป็นต้น

7. บทบาทในการสะท้อนให้เห็นถึงความรักความผูกพันระหว่างเด็กกับผู้เลี้ยง จากตัวบทเพลงกล่อมเด็กซึ่งโดยมากคือ พ่อแม่ สังเกตจากวิธีที่เรียกเด็กในคำกล่อมมักเรียกด้วยถ้อยคำที่แสดงถึงความรักทะนุถนอม เช่น คำแพง คำหล้า คำหล่อย เป็นต้น

8. บทบาทในการให้ความรู้เรื่องคำศัพท์และภาษา การใช้ไวยาธกรง่าย การเปรียบเทียบ เพลงกล่อมเด็กจะประกอบด้วยคำศัพท์ต่าง ๆ เช่น การกล่าวถึงสัตว์ประเภทต่าง ๆ อาทิ นก วัว ควาย ฯลฯ

9. บทบาทในการเป็นการปูพื้นฐานการศึกษาของเด็ก การขับกล่อมด้วยถ้อยคำง่าย ๆ มีสัมผัสคล้องจองกัน ช่วยให้เด็กสามารถจดจำได้ดีขึ้น

นอกจากนี้เพลงกล่อมเด็กของคนผู้ไทห้องแขง ยังพบว่า เป็นเพลงที่แสดงให้เห็นความรักของแม่ที่มีต่อลูกสอดแทรกอยู่ช่วยทำให้เด็กเกิดความเพลิดเพลินในเวลาอนหลับ สอดคล้องกับผะอบ โปะชะกฤษณะ และคณะ (2521 : 74) กล่าวไว้ว่า บรรดาแม่ทั้งหลายจะพูดปลอบโยนให้ลูกนอนหลับด้วยใบหน้าอันยิ้มแย้ม แม้จะสัมผัสลูกอย่างอ่อนโยน บางคนชอบจับมือลูก ชอบจับแขนลูกมาไว้ในมือ คอยโอบอุ้มเอาอกเอาใจอยู่เสมอ และพูดด้วยความรักความเอ็นดูต่าง ๆ นานา เช่น เรียกลูกว่า คนดีของแม่ ลูกรักของแม่ ทูนหัวของแม่ ดวงใจของแม่ ยอดรักของแม่ แม่คุณหรือพ่อคุณของแม่ สังคมของครอบครัวไทย จึงเลี้ยงลูกด้วยความรักเป็นเช่นนี้ตลอดมา และสอดคล้องกับผ่องพันธุ์ มณี (2529 : 2) กล่าวว่าตามธรรมเนียมของคนไทย โดยทั่วไปความรักใคร่ลูกหลานที่พ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย แสดงออกมานั้น มักแสดงออกมาในรูปแบบของการตามใจมากกว่าการจูงใจ แสดงความรักใคร่หรือพูดบอกกล่าวให้เด็กได้รู้อารมณ์และความรู้สึกของพ่อแม่ ส่วนเนื้อหาคำร้องจะพบว่าเพลงกล่อมเด็กของคนผู้ไทตำบลห้องแขง อำเภอลองนงทา จังหวัดยโสธร อาจมีคำร้องที่คล้ายคลึงกับภาษาถิ่นอีสานทั่วไป อาจเกิดจากการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมที่มีผู้คนในชุมชนนั้น ๆ ได้อพยพย้ายถิ่นกันเข้ามา

ข้อเสนอแนะ

1. ควรศึกษาเพลงกล่อมเด็กในท้องถิ่นอื่น ๆ แล้วนำมาเปรียบเทียบด้านวรรณศิลป์ระหว่างเพลงกล่อมเด็กของคนภูไทท้องถิ่นกับเพลงกล่อมเด็กของท้องถิ่นอื่น ๆ
2. ควรศึกษาคตินิยมบ้านในด้านอื่น ๆ เช่น ด้านความเชื่อ ค่านิยม ประเพณีวัฒนธรรมของ แต่ละสังคม

รายการอ้างอิง

- กองทัพ เคลือบพนิชกุล. (2542). *การใช้ภาษาไทย*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ดนัย ไชยโยธา. (2551). *รัฐรักษาภาษาไทย : ส่วนวนโวหาร*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ผะอบ โปษะกฤษณะ และคณะ. (2521). *เพลงกล่อมเด็กและเพลงประกอบการเล่นของเด็กภาคกลาง 16 จังหวัด พิมพ์ครั้งที่ 5*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- ผ่องพันธุ์ มณีรัตน์. (2529). *วิวัฒนาการของเพลงกล่อมเด็ก*. วารสารสังคมวิทยา-มานุษยวิทยา คณะสังคมวิทยา-มานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปีที่ 5 ฉบับที่ 1 กุมภาพันธ์ 2529.
- วารุณี พลบูรณ์. (2538). *การใช้ภาษาไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิเชียร เกษประทุม. (2532). *สำนวนไทย*. กรุงเทพฯ: พัฒนาศึกษา.
- วัดป่าจันทวนาราม. (2559). *ศูนย์วัฒนธรรมภูไท*. ตำบลห้องแซง อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร.
- อมรา กล้าเจริญ. (2553). *เพลงและการละเล่นพื้นบ้าน*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

อ้างอิงการสัมภาษณ์

- แก้วคำ ห้องแซง บุญมี อ่อนแก้ว และคณะ. อายุ 60 ปี. เกษตรกรรม. 325 หมู่ 13 บ้านหนองตัว ตำบลห้องแซง อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร. (25 กุมภาพันธ์ 2560) สัมภาษณ์.
- คุณ รัตนวงศ์. อายุ 59 ปี. เกษตรกรรม. 37/1 หมู่ 4 บ้านหนองบึง ตำบลห้องแซง อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร. (วันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2560) สัมภาษณ์.
- คำตา วงศ์ทอง. อายุ 72 ปี. ประธานกลุ่มทอผ้าบ้านห้องแซงบ้านห้องแซง. 46/17 หมู่ 4 บ้านห้องแซง ตำบลห้องแซง อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร. (วันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2560) สัมภาษณ์.
- ทองมาก ละคร. อายุ 70 ปี. เกษตรกรรม. 46/17 หมู่ 4 บ้านห้องแซง ตำบลห้องแซง อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร. (วันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2560) สัมภาษณ์.
- ทองเหลา ทวีชาติ. อายุ 72 ปี. เกษตรกรรม. 163 หมู่ 16 บ้านเหล่านคร ตำบลห้องแซง อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร. (วันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2560) สัมภาษณ์.